חבוק באשתו

כאיש המעורה בלויה שלו, אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאן לשוק ואמרו: ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו, מיד הזילום שנאמר °כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה": ושתיה היתה נקראת: תנא *שממנה הושתת העולם תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא שנאמר °בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו" רבי יהושע אומר עולם מן הצדדין נברא שנאמר °כי לשלג יאמר *הוי ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עוזו" רבי יצחק (*נפחא) אמר אבן ירה הקב"ה בים ממנו נשתת העולם שנאמר °על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה" *וחכמים אומרים מציון נברא שנאמר °מזמור לאסף אל אלהים ה' ואומר מציון מכלל יופי" ממנו מוכלל יפיו של עולם תניא ר' אליעזר הגדול אומר °אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים" תולדות שמים משמים נבראו תולדות הארץ מארץ נבראו וחכמים אומרים אלו ואלו מציון נבראו שנאמר "מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו ואומר מציון מכלל יופי אלהים הופיע" ממנו מוכלל יופיו של עולם:

אורות וכוכבים

נטל את הדם ממי שממרס בו וכו': מאי *כמצליף: אמר רב יהודה כמנגדנא

כאיש המעורה בלויה שלו. הנדבק וחבוק באשתו בין זרועותיו: **סוליאוס לשוק**. קיפלוס מן הכותל: **מציון נברא**. ציון נבראת תחילה וסביביה נדבקו רגבים עד סוף העולם מכל צד: **בצקת עפר למוצק**. מוצק אחד היה לו ומשם נדבקו רגבים סביביו: **מן הצדדין נברא**. ארבע מוצקות היו לו ומתחת והלך מכל צד עד שנדבק באמצעיתו: **כי לשלג יאמר הוי ארץ**. תחלה ארץ ומהיכן גשם מטר וגשם מטרות מארבע צדדין הורידו והגשימו להעשות ארץ: **מציון מכלל יופי**. בתריה כתיב: **תולדות השמים**. מאורות וכוכבים: ה"ג תולדות השמים מהשמים נבראו ותולדות הארץ מן הארץ נבראו:

תורה אור

כמעגלה

בליוריס שהם מיני צבעים בעלמא ואין בהם ממשות כלל דלא חיישינן לחשדא אלא בחותם בולט ולא בחותם שוקע וכל שכן בדבר זה שאינו לא שוקע ולא בולט אלא מין צבע בעלמא ונראה לי דאפילו ישראל מותר לצור צורות במיני צבעים ואין בזה משום לא תעשה לך פסל דלא אסר אלא פרצוף גמור חקוק בבשר אבל במיני צבעים מותר כדאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף נד·) הצר צורה בנכסי הגר קנה דרב לא קנה לגינתא דבי רב אלא בצורתא והקשה שם רבינו שמואל והאמרת *דכיור לא קנה אלא באמה כנגד הפתח ותירץ דהתם לאו היינו צורת בריה אלא ציורין בעלמא מעשה צעצועים ופרחים אבל צורת חיה או עוף חשיבא ולא בעינן אמה כנגד הפתח אלמא דרב צייר צורת חיה ועוף אלא ודאי במיני צבעים מותר והא דתניא במכילתא לא תעשה לך פסל וכו' עד לא יעשה לו גלופה אבל יעשה לו אטומה תלמוד לומר וכל תמונה וכו' עד אפילו בהמה חיה ועוף ודגים וחגבים ואפילו הבובים ואפילו הסורזירים כו' נראה לי דהכי פירושו גלופה היינו צורה בולטת אטומה צורה שוקעת ואשר במים מתחת לארץ להביא את הבוביא פי' שעושה צורה וחוקק דמות בבואה שבמים דסד"א דוקא אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת לרקיע אבל צורת דמות בבואה שבמים לא תלמוד לומר ואשר במים ויש אומרים להביא הסורזירים נראה שהוא מין שד שבמים שקורין נינס' בלשון אשכנז וכל אילו אין אסורין לעשותם אלא פרצופים חקוקין אבל לא ממין הצבעים כמו שהוכחתי אמנם על כסא שלמה אני תמיה דכתיב ושנים אריות עומדים אצל הידות ושנים עשר אריים וגו' (מלכים א י) ואין לומר דעל פי הדיבור הוה כדכתיב וישב שלמה על כסא ה' למלך (דה"א כט) שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ואיכא למימר בהא מיגדרא מילתא שאני כמו אליהו בהר הכרמל ושמא בהא מילתא נמי איכא למיגדר מילתא שכשהיו עדים באים להעיד בפניו היו אריות שואגים ונוהמים כמו שיש במדרש ומתוך כך היו מפחדים להעיד עדות שקר אי נמי יש לומר אחרים עשו לו וחשדא ליכא דרבים שכיחי גביה כדאמר גבי ר"ג ומה שעשו בכותלי היכל וקדשי קדשים ציורים חקוקים בכותל סביב פני הכפיר אל התימורה מפה ופני אריה אל התימורה מפה יש לומר על פי הדיבור הכל בכתב (דה"א כח) אי נמי יש לומר דלא שייך לא תעשה לך פסל אלא בתלוש אבל על הכותל במחובר לא דאינו אלא ציור בעלמא ובטל לגבי הכותל ואע"ג שאני מדמה לא הייתי עושה מעשה כמו זה התירוץ האחרון ועוד נראה לי דלפי סוגיית פרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) מוכח דכל מיני פרצופין מותר לעשות אפילו חקוקין וחותמה בולט חוץ מפרצוף אדם לחודיה או דמות ארבעה פרצופין בהדי הדדי שבכסא הכבוד אדם אריה שור נשר ודמות שמשין שבמדור העליון ושבמדור התחתון ותשמישי מקדש לעשות כמותו בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם כמדתן בארכו ורחבו שולחן תבנית שולחן מנורה תבנית מנורה אבל מילי אחריני שרי תדע דאמר אביי התם לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן והדר אמר אביי לא אסרה תורה אלא דמות ארבעה פנים בהדי הדדי והדר אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שבמדור העליון ופריך ושבמדור התחתון מי שרי והתניא אשר בשמים (שמות כ) לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת ומשני כי תניא ההיא לעובדם ופריך לעבדם אפילו שלשול קטן נמי ומשני אין הכי נמי ומסיפא דקרא נפקא אשר בארץ לרבות ימים ונהרות הרים וגבעות מתחת לרבות שלשול קטן ופריך ועשייה גרידתא מי שרי והתניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשיי המשמשין לפני כו' ומשני שאני רבן גמליאל דאחרים עשו לו וכו' והשתא מדלא קאמר אלא *ככל הנך שנויי שמע מינה דלא הדר ביה מכל מאי דשני מעיקרא ולא מסרו הכתוב אלא לחכמים ושמשין שבמקדש לא אסירי אלא כמותן דוקא כמדת ארכו ורחבו דאי לאו הכי לא יוכל שום אדם לעשות בית ושלחן וכלים לפי שהיו במקדש אלא ודאי לא אסרה תורה אלא כמותן ממש ועוד כיון דאפשר לעשות כמותן מסתמא לא אסרה אלא כיוצא בהן אבל שמשין שברקיע שאי אפשר לעשות כמותן אסרה תורה לעשות דוגמתן ואע"פ שאינו עושה כמדת ארכו ורחבו לפי שאי אפשר ושמשין שבמדור העליון כגון חיות שרפים ואופנים ומלאכי השרת אסור אפילו היכא דאחרים עשו לו ואפילו ליכא חשדא היכא דשכיחי רבים גביה משום דכתיב לא תעשון לא תעשון תרי זימני לדרשה לא תעשון אתי שמשין שאתי דהיינו שבמדור העליון לא תעשון כלל וקרי ביה לא תעשון אותי ולהכי פרצוף אדם לחודיה אסור וארבעה פרצופין אדם אריה שור ונשר אסור ולעבור עליו בשתים משום פרצוף אדם ומשום ארבעה פרצופין בהדי הדדי דהיינו דמות החיות ולא תעשו לכם איצטריך לשמשין שבמדור התחתון כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות ודוקא לכם לעצמכם אבל אחרים עושין לכם אי נמי דרשינן איפכא כי מן השמים דברתי עמכם וסמיך ליה לא תעשון דהיינו כל שמן השמים לא תעשון דהיינו אפילו שמשין שבמדור התחתון ודוקא אתם לא תעשון אבל אחרים עושין לכם ואת אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם נדרוש לשמשין שבמדור העליון לאסור אפילו כשאחרים עושין לכם דמשמע לכם לא יעשו לכם וכי האי גוונא דריש בתורת כהנים בפרשת קדושים תהיו אלהי מסכה לא תעשו יכול יעשו אחרים תלמוד לומר לכם והא דתניא אשר בשמים לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת ומוקי לה לעובדם היינו אפילו כשאחרים עשו לו לעובדם לעבור עליהם משעת עשיה ואע"ג דמלאכי השרת עובר בלא תעבדם אפילו כשאחרים עשו לו (דהיינו פרצוף אדם) יש לומר לעבור עליו בשתים אי נמי אפילו אם הוא של פרקים דמשום עשייה לחודה לא עבר כדאיתא בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) מכל מקום כי עביד להו לעובדם חייב: **אלו** ואלו מציון נבראו. פירוש שאמצעיתן של עולם והצדדין מציון נבראו:

אלא

כאיש המעורה בלויה שלו. ובשעה שנכנסו נכרים להיכל מצאו כרובים מעורים זה בזה אמרו הללו הן שברכתן ברכה וקללתן קללה הזילום דכתיב כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה ואסיקנא במקדש ראשון שהיה הארון והכרובים ומאי פרוכת. פרוכת של פתח פתוח בכותל הנקרא טרקסין היו בו פרוכת כר' זירא דא' י"ג פרוכות הם במקדש ז' בז' שערים. וא' בפתח ההיכל וא' בפתח ראולם וב' בדביר אלו שאמרנו שהיו בפתח שנכנסין בו לקודש הקדשים וב' כנגדו בעליה: רב אחא אמר במקדש שני ומאי כרובים. כרובים מצויירים בקיר דכתיב וקלע עליהן מקלעות כרובים. ותימורות ופטורי ציצים וגו': **משניטל הארון**. ירושלמי תני עד שלא ניטל הארון היה נכנס ויוצא לאורו של ארון ומשניטל היה מגשש ונכנס. מגשש ויוצא. אבן היתה שם ושתיה היתה נקראת שממנה העולם נשתת: תנן כחכמים שאומרים מציון נברא העולם שנאמר אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ וגו' מציון מכלל יופי אלהים הופיע וכתיב לכן כה אמר ה' הנני יסד בציון אבן וגו' תניא אידך ר' אליעזר אומר אלה תולדות השמים והארץ מן השמים נבראו תולדות השמים ומן הארץ נבראו תולדות הארץ. וחכ"א אלו ואלו מציון נבראו שנאמר מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר וגו' מציון הוכלל יופיו של עולם כל אלו הדברים פשוטין הן: **נטל את הדם** ממי שהוא ממרס כגון בוחש כדאמרינן שבוחשין את השתית

◆

תוספות ישנים

שברכתן ברכה וקללתן קללה. דכתיב אורריך ארור ומברכיך ברוך וחיבותן גדול כל כך: **וחכמים** אומרים אלו ואלו מציון נבראו. האמצע עולם ואבן פנה בתהום קאי שהתחיל כנגד ציון וה"ר יוסף לא היה גורס בהן ברייתא קמייתא אלו ואלו: **ולא** היה מתכוין להזות לא למעלה כו'. לעיל בפ"ק (דף טו.) פירש במשנה דכל ז' ימים זורק כו' (אינו אלא פני קדים):

[תוספ' פ"ג]

איוב לח

[צ"ל רבא] בע"י ליתא וכנ"ל

[ובילקוט איוב רמז תתקג"ד איתא ר' יהודה אומר מציון כו']

לעיל טו. [(לקמן נז:) זבחים נח.]

[צ"ל בכל]

רש"א מ"ו

נושא

מהיכן נברא

העולם

גליון הש"ס תוס' ד"ה כרובים כו' ונראה לי דאפילו ישראל מותר ק"ל דלפי דסברי תחלה דלישראל אסור לציירן אף ע"י אחרים ליתסר דאמירה לנכרי שבות עי' תוס' ר"ה כד ע"ב ד"ה שאני ר"ג ואחרים עשו לו דהידנו במקום מצוה שאני והכא דל"ש כן ליתסר: